

BLOGI

Miksi Suomen talous on vaikeussa?

5.5.2014 • BLOGI • LAURI KAJANOJA

Harva osasi ennustaa kansainvälistä finanssikriisiä ennen sen alkua, mutta ehkä vielä harvempi Suomen talouden ongelmien syvyyttä. Kokonaistuetanto on Suomessa supistunut viime vuosina, ja sen kehitys on muistuttanut enemmän etelä- kuin keskieuropalaista. Kasvuennusteita on jouduttu tarkistamaan useita kertoja heikomman kehityksen suuntaan. Aiemmin pitkälti suhdanneluonteiseksi arvioitu talouskehityksen vaikeus on osoittautunut sitkeäksi.

Suomen BKT kasvoi nopeasti ennen vuotta 2008. Talous ei ollut samalla tavalla epätasapainossa kuin se esimerkiksi nyt pahimmissa ongelmissa olevissa euroalueen talouksissa tuolloin oli. Kehitys oli silti siinä mielessä hauraalla pohjalla, että vientimarkkinoiden ja mm. metallijalosteisiin kohdistuvan kansainvälisen kysynnän vahvuus osoittautui sittemmin väliaikaiseksi. Lisäksi vientitulot olivat poikkeuksellisen yksipuolisesti yhden yrityksen, Nokian, menestyksen varassa. Näihin talouskasvun pohjan haurauksiin liittyneet riskit ovat viime vuosina toteutuneet.

Suomen vaikean talouskehityksen yksi syy on kansainvälisen talouden ja etenkin Euroopan talouden heikko tila. Se ei kuitenkaan ole ainoa. Lisäksi kasvuedellytyksiä ovat painaneet teollisuuden rakennemuutos, heikentynyt kustannuskilpailukyky sekä työikäisen väestön määrän supistuminen, kuten seuraavassa esitän.

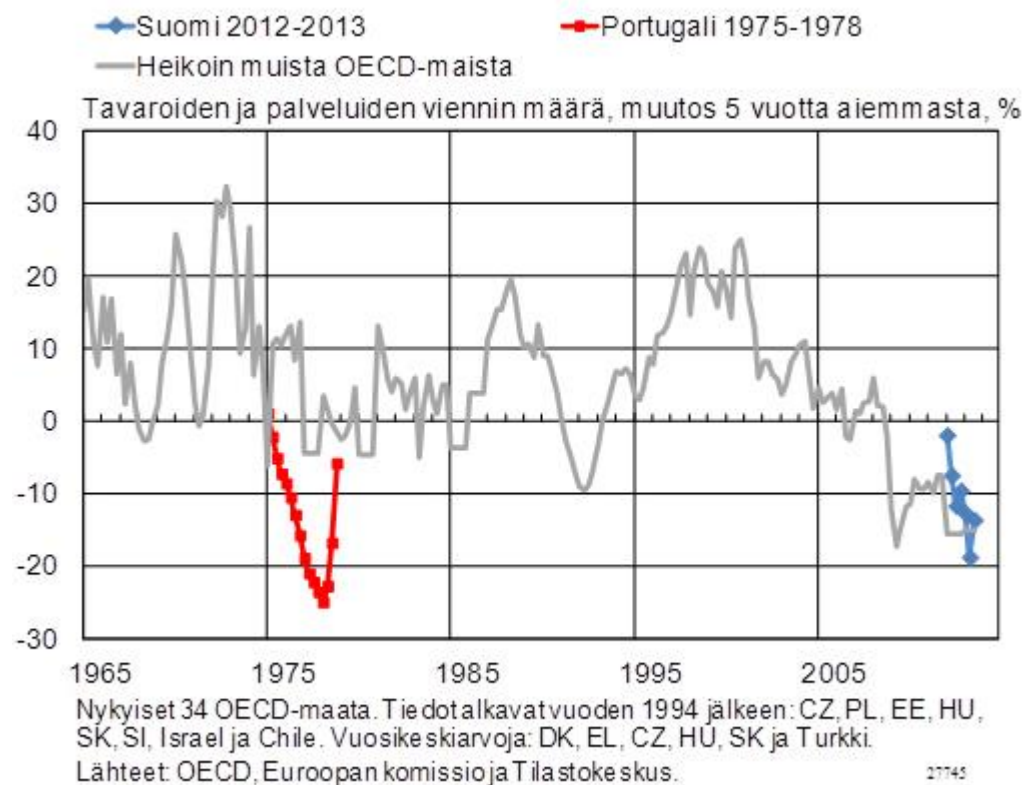
Erityisen heikkoa Suomessa on viime vuosina ollut viennin kehitys. Vienti on edelleen noin viidenneksen pienempi kuin se oli huipussaan vuoden 2008 toisella neljänneksellä.

Viennin kehitys ei ole ollut heikkoa pelkästään verrattuna aiempaan kotimaiseen kehitykseen tai viimeaikaiseen kehitykseen muissa Euroopan maissa. Yhtä heikkoa vientikehitystä saa hakea, kun tarkastellaan kaikkia OECD-

maita viimeisten 50 vuoden aikana. Useissa OECD-maissa on koettu tilanteita, joissa vienti on supistunut jyrkästi lyhyessä ajassa. Niitä on kuitenkin lähes aina seurannut nopea elpyminen.

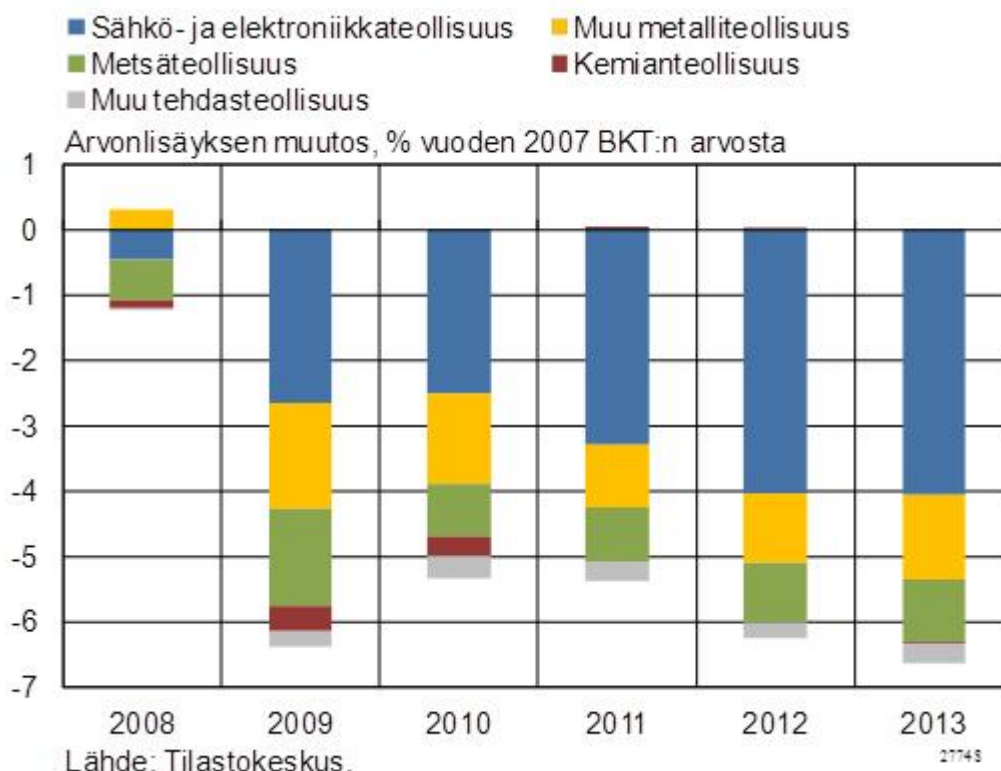
Kun tarkastellaan viennin kumulatiivista muutosta viiden perättäisen vuoden aikana, ainoa selkeästi Suomen viime vuosien kehitystä heikompi tapaus löytyy Portugalista 1970-luvun puolivälistä (kuvio 1). Tuolloin maassa tapahtui ns. neilikkavallankumous ja Portugalin siirtomaat itsenäistyivät.

Kuvio 1. Viennin kehitys poikkeuksellisen heikko

Matkapuhelintuotannon vaikeudet ovat yksi merkittävä tekijä viennin poikkeuksellisen heikon kehityksen taustalla. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotannon supistumisen suora vaikutus Suomen kokonaistuotantoon on 4 %, kun sitä mitataan käypähintaisen arvonlisäyksen supistumisena verrattuna vuoden 2007 bruttokansantuotteen arvoon (kuvio 2). Eräillä muillakin vientituotannon aloilla on koettu ongelmia – metsäteollisuudessa jo vuosittain vaihteesta lähtien.

Kuvio 2. Teollisuuden rakenne muuttunut

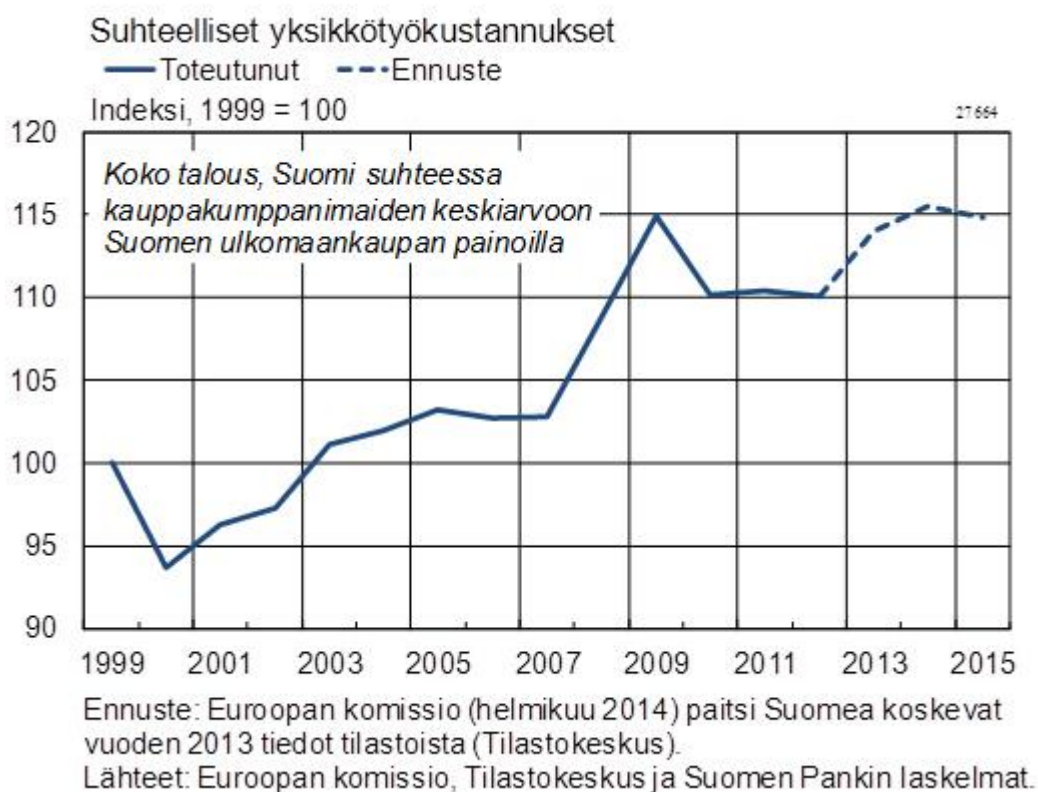

Kun talous sopeutuu uuteen tilanteeseen, syntyy menetetyn vientituotannon tilalle aikanaan muuta tuotantoa ja menetettyjen työpaikkojen tilalle uusia. Tämä ei kuitenkaan tapahdu hetkessä eikä ilman menetyksiä, kun uudessa tuotannossa työn tuottavuus ei välttämättä ole samalla tasolla kuin menetetystä tuotannosta.

Myös kotimaisten kustannusten nousu on osaltaan viime vuosien vaikean talouskehityksen taustalla. Se on heikentänyt vientituotannon ja tuonnin kanssa kilpailevan tuotannon edellytyksiä. Yksikkötyökustannukset ovat koko taloudessa nousseet runsaat 10 % suhteessa kauppakumppanimaiden keskiarvoon vuoden 1999 jälkeen. Suhteessa euroalueen keskiarvoon sekä työ- että yksikkötyökustannukset ovat nousseet noin 10 % samalla aikavälillä. Erityisen nopeasti palkat nousivat Suomessa vuonna 2008.

Syksyn 2013 palkkaratkaisu hidastaa työ- ja yksikkötyökustannusten nousuvauhtia. Ennusteiden perusteella voidaan arvioida, että yksikkötyökustannusten nousu kauppakumppanimaiden keskiarvoon verrattuna jotakuinkin pysähtyy vuosina 2014 ja 2015 mutta ei käänny laskuun (kuva 3).

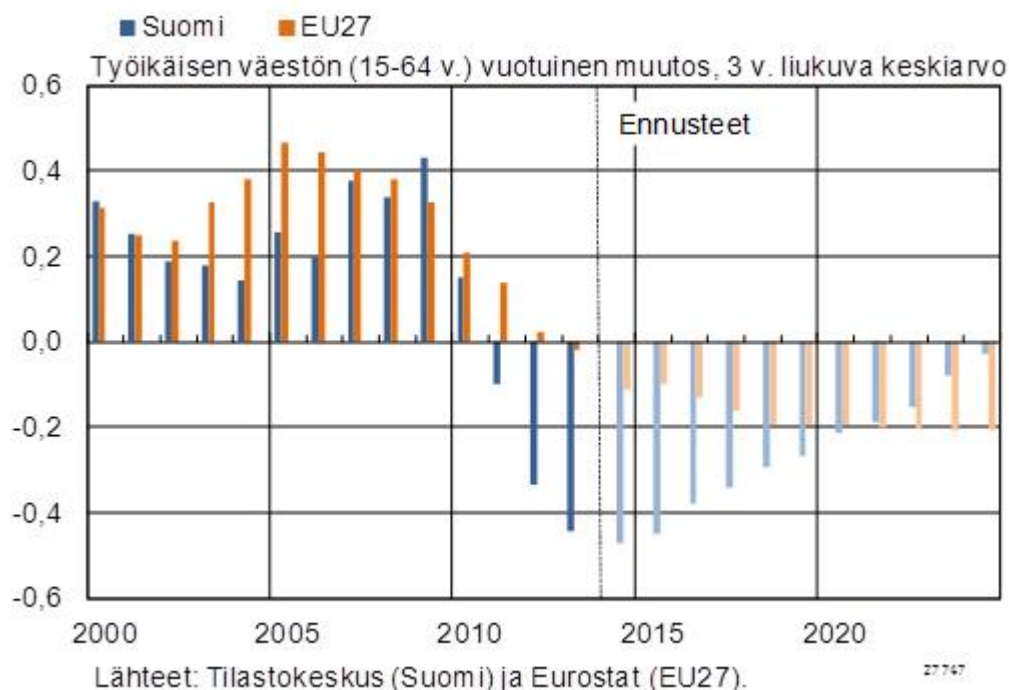
Kuvio 3. Kustannuskilpailukyvyen heikkeneminen pysähtymässä

Taloukasvun edellytyksiä on viime vuosina heikentänyt myös väestön ikärakenne. Työikäisen väestön eli 15–64-vuotiaiden määrän kasvu kääntyi supistumiseksi vuonna 2010. Vuonna 2013 työikäinen väestö oli jo 1½ % harvallisempi kuin neljä vuotta aiemmin.

Kun vuosina 2000–2009 työikäisen väestön määrän vuotuinen kasvu oli 0,3 %, on se nyt noin -0,5 % (kuviot 4). Väestökehitys on siten jo pienentänyt talouden kasvupotentiaalia suoraan vajaan prosenttiyksikön verran. Työikäisen väestön määrän vähenemisen ennustetaan jatkuvan Suomessa nopeana seuraavien kymmenen vuoden ajan.

Kuvio 4. Työikäinen väestö alkanut supistua

Suomen kokonaistuotannon kehityksen heikkous ei ole näkynyt täydellä voimallaan vientituotannon ulkopuolella eikä työllisyydessä. Kotimaista kysyntää on tukenut rahapolitiikan ja finanssipolitiikan keveneminen kesän 2008 jälkeen. Rahapoliittisten korkojen aleneminen on välittynyt Suomessa kotitalouksien ja yritysten lainakorkoihin voimakkaammin kuin useimmissa muissa euroalueen maissa. Samalla finanssipolitiikka on keventynyt poikkeuksellisen paljon. Keveneminen oli vuosien 2008 ja 2013 välillä voimakkaampaa kuin yhdessäkään toisessa EU27-maassa, kun sitä mitataan Euroopan komission arvioimalla julkisyhteisöjen rakenteellisen jäämän muutoksella. Rahapolitiikan ja finanssipolitiikan kevenemiseen on liittynyt kotitalouksien ja julkisen talouden velkojen kasvu.

Suomen talouden viime vuosien vaikeuksien syyt ovat kaiken kaikkiaan sellaisia, että niiden ei ole syytä odottaa häviävän nopeasti itsestään. Kansainvälisen talouden ja etenkin Euroopan talouden piristyminen tulee auttamaan Suomeakin, mutta se ei poista talouden muita heikkouksia. Suomen talouden vaikeuksien syyt ovat sellaisia, että tarvitsemme rakenneuudistuksia ja aiempaa hitaampaa kustannustason nousua.

KIRJOITTAJA

Lauri Kajanoja toimii johtavana neuvonantajana rahapolitiikka- ja tutkimusosastolla vastuualueenaan kotimainen talouspolitiikka

Lauri.Kajanoja (at) bof.fi

AVAINSANAT:

- Suomen talous